

TURISMUL RURAL - UN VIITOR PENTRU ȚARA MOȘILOR

(Un posibil program de amenajare și exploatare turistică)

Cornel Resiga
Liceul "Avram Iancu", Câmpeni

1. De ce turism rural în Țara Moșilor.

Țara Moșilor - o entitate etnografică-geografică cu adânci semnificații în istoria poporului român, constituie o adevărată placă turnată a Munților Apuseni, suprapunându-se peste bazinul superior al Arieșului (amonte de Câmpeni), cu o suprafață de circa 640km², iar din punct de vedere administrativ intră în componența Județului Alba.

Cea mai impresionantă trăsătură a Țării Moșilor, ca de altfel a Apusenilor în general o constituie totala ei umanizare din văi și până pe culmile largi, chiar la mari înălțimi, fapt rar întâlnit în munții continentului nostru. Aici în mici grupări de gospodării, izolate, numite crânguri, viața se desfășoară de secole în forme patriarhale. Din generație în generație pe aceeași bătaură, la umbra aceluiași goruni și brazi seculari s-a depănat continuitatea vieții moșilor, cu chemări de tulpine de la un munte la altul, cu însuflețitele nedei păstrătoare de datini, de cânt și dans popular românesc.

Aici toate adâncurile, toate tarnițele, toate drumurile și potecile vorbesc de o înverșunată luptă pentru viață și libertate. Pentru moși lemnul pădurilor a constituit un important mijloc de subzistență. Forma caselor, meșteșugurile, portul popular au fost adaptate condițiilor de mediu, păstrându-se aproape intacte, transmițându-se din generație în generație.

Realitățile vieții trăite de moși, care datorită condițiilor naturale specifice, mai vitrege, au avut întotdeauna un standard de viață mai scăzut decât locuitorii zonelor nemontane, au declanșat un fenomen care s-a amplificat în ultimele două decenii: migrarea moșilor, mai ales acelor tineri spre regiunile joase din jurul Apusenilor. Depopularea Apusenilor dar mai ales a Țării Moșilor a început și s-a amplificat în funcție de măsura în care oamenii locului conștientizează diferența de nivel de trai și de gradul de percepție al frustrării de la o anumită calitate a vieții la care pe bună dreptate ei aspiră.

În aceste condiții studiul de față l-am conceput pornind de la ipoteza că există probleme socio-economice ale Țării Moșilor a căror corectă cunoaștere poate conduce la reducerea și finalmente la eliminarea decalajelor existente în privința calității vieții din această zonă și nivelul mediu al țării, eliminare care să ducă la normalizarea fluxurilor migratorii.

Problemele zonelor montane în general sunt în atenția numeroaselor țări și preocupă deopotrivă atât guverne cât și formațiuni neguvernamentale.

În țări ca: Austria, Elveția, Franța, Germania cu mult timp în urmă s-au elaborat proiecte alternative și s-au pus în practică soluții pentru revitalizarea zonelor montane în declin socio-economic și demografic. Această situație a prins consistență și în țara noastră prin înființarea încă din anul 1990 a unei Comisii a Zonei Montane pe lângă Ministerul Agriculturii, cu Camere județene pentru zona montană și a Institutului de Montanologie de la Cristian (jud. Sibiu). Dar până acum acțiunile lor sunt destul de anemice, rezultatele din păcate se lasă așteptate. Se pare că motivul îl constituie orientarea dominantă și unilaterală pe agricultura montană, celelalte resurse ale spațiului montan (peisajul natural și antropoc, complexul relief-climă-hidrografie-vegetație, tradițiile istorice, aspecte etno-folclorice etc.) nefiind luate serios în proiecte de vitalizare a spațiului rural montan. Se încearcă o direcționare de către specialiștii acestor comisii și camere spre ceea ce ei numesc agroturism (o susținere și o simbioză a agriculturii montane cu turismul), o acțiune îngustă ca sferă, care nu rezolvă problemele rurale montane. Acțiunea ar trebui întreprinsă multidirecțional, spre tot potențialul natural și antropoc al spațiului rural montan.

Ideea pivot în jurul căreia trebuie organizate investigațiile și elaborate toate proiectele de dezvoltare este aceea a opririi depopulării Țării Moșilor, urmărindu-se o redresare necesară, justificată atât din punctul de vedere al moșilor,

cât și al intereselor naționale. Cauza exodului populației din Țara Moșilor este datorată existenței complexului de inegalitate a veniturilor pe locuitor dintre spațiul montan și nemontan. Un studiu elvețian constată un paralelism destul de accentuat între mărimea decalajului venitului pe cap de locuitor între cele două medii, pe de o parte și tendințele și ritmul depopulării prin migrație, pe de altă parte.

Apreciem că soluțiile la situațiile critice din Țara Moșilor, trebuiesc căutate pe linia sporirii substanțiale a venitului pe cap de locuitor, prin diversificarea activităților, prin polifuncționalizare, prin dinamizarea dezvoltării economice, mai ales a agriculturii montane, prin modernizarea habitatului, inclusiv a infrastructurilor. Soluția cea mai rapidă și cu efecte imediate ar fi dezvoltarea turismului rural care să pună în valoare: potențialul turistic natural și antropoc (agricultura montană, mica industrie, meșteșugurile, aspectele etno-folclorice etc.) și în timp modernizarea infrastructurii generale și cea specifică turismului.

Acțiuni timide în această direcție s-au întreprins în anii 1992-1996 prin extinderea în Țara Moșilor a activităților O.V .R-ului (Operation Villages Roumains) și ANTREC-ului (Asociația națională de turism rural ,ecologic și cultural), din România. A doua a fost înființată cu o filială la Albac, iar ambele cu o serie de gospodării amenajate pentru turismul rural în comunele: Albac, Scărișoara, Gârda, Arieșeni, Vadu Moșilor și Avram Iancu. Datorită însă infrastructurii deficitare a localităților, a condițiilor de multe ori modeste ale gospodăriilor ce primeau turiștii, și nu în ultimul rând a unei slabe companii de publicitate turistică a zonei, numărul turiștilor români și străini veniți în această zonă de turism au fost tot mai puțini, iar filiala a avut o activitate pur simbolică.

Viitorul Țării Moșilor impune urgent o revitalizare a turismului rural printr-o organizare zonală viabilă, o coordonare elastică și viziune sistemică. De aceea în raport cu alte cercetări consacrate "Apusenilor", cea întreprinsă de noi vizează:

-o evaluare a potențialului natural și antropoc care ar putea sta la baza dezvoltării turismului rural în Țara Moșilor;

-o identificare a căilor prin care populația de aici

se poate ajuta singură pe direcția îmbunătățirii nivelului de trai;

-evaluarea modalităților specifice de organizare a satelor turistice și a formelor moderne de promovare a turismului rural în Țara Moșilor.

Toate proiectele care se vor realiza în această direcție trebuie să acționeze în principal pe următoarele părghii:

-cointeresarea materială a moșilor (LEGEA NR.33* din 18 mai 1996 privind repunerea în unele drepturi economice a locuitorilor Munților Apuseni);

-educația tehnică, igienico-sanitară, comportamentală și ecologică;

-menținerea tradițiilor culturale, etnografice și economice de voloare;

-păstrarea echilibrelor naturale în mediul zonei.

2. Patrimoniul turistic rural al țării moșilor.

2.1. Potențialul turistic natural și antropoc

Multe dintre obiectivele turistice naturale ale Țării Moșilor sunt o consecință a structurii geologice a Munților Bihor și Muntele Mare, conjugată cu acțiunea agenților externi. Calcarele au creat cel mai reprezentativ relief carstic din țară, elementele climatice ale Țării Moșilor reflectă în mare climatul Apusenilor (de adăpost și de cruțare). Rețeaua hidrografică este axată pe Arieș, cu o faună acvatică specifică (păstrav, lipan, mreană, scobar și clean), iar vegetația reflectă direct diversitatea condițiilor naturale, etajarea speciilor arborescente crează peisaje unice.

Oamenii ce locuiesc Țara Moșilor și-au legat organic viața de munte. Așezările sunt rezultatul unui îndelungat proces de extindere treptată a spațiului agro-pastoral în dauna pădurilor. Apariția lor este legată de așezările mai vechi din Țara Abrudului renumită încă din antichitate pentru bogăția în aur. În Țara Moșilor se află nuclee ale așezărilor de vale ale celor 10 comune și un orașel (Sohodol, Vidra, Avram Iancu, Vadu Moșilor, Poiana Vadului, Albac, Horea, Scărișoara, Gârda și Arieșeni respectiv Câmpeni) dar care nu cuprind în ele toată populația habitatului. Ea se află dispersată în zecile de sate risipite pe văile secundare sau pe versanții și platourile Munților Bihor și Muntele Mare.

Nr crt	Obiectivul turistic	Importanța lui și gradul de accesibilitate	Localizarea
AVENE			
1.	Bătrâna	Foarte greu accesibil	Munții Bihor
2.	Avenul din Șesuri	- " -	- " -
CASCADE			
1.	Vârciorog	Accesibilă	Munții Bihor (valea Vârciorog)
2.	Pisoaia	- " -	Munții Bihor (Arieșul Mic)
CHEI			
1.	Gârdișoarei	Accesibile	Munții Bihor (valea Gârda Seacă)
2.	Tăuzului	- " -	- " -
3.	Ordâncușei	- " -	Munții Bihor (valea Ordâncușei)
4.	Albacului (Zugăi)	- " -	Munții Bihor (Arieșul Mare)
5.	De la poarta Mândruțului	- " -	- " -
IZBUCURI			
1.	Izb. de la Coliba Ghiobului	Accesibil. Fenomen hidrogeologic	Munții Bihor (valea Gârda Seacă)
2.	Gura Apei	- " -	- " -
3.	Cotețul Dobreștilor	- " -	- " -
4.	Tăuz	- " -	- " -
FENOMENE GEOLOGICE			
1.	Vf. Piatra Grăitoare (1657 m.)	Accesul dificil	Munții Bihor
2.	Dealul cu Melci	Rez. paleontologică. Accesibilă	Munții Bihor (Arieșul Mic)
PUNCTE DE BELVEDERE			
1.	Vf. Bihor (1849 m altit.)	Acces dificil	Munții Bihor
2.	Muntele Găina (1486 m altit.)	- " -	- " -
PEȘTERI			
1.	Lucia Mică	Accesibilă	Munții Bihor
2.	Lucia Mare	- " -	- " -
3.	Poarta lui Ionel	- " -	- " -
4.	Zgurăști	Greu accesibilă	- " -
5.	Pojarul Poliței	Rezervație speologică fără acces pentru turiști	- " -
6.	Peștera cu ghețar Scărișoara	Rezervație speologică accesibilă	- " -
7.	Peștera Oilor	Accesibilă	- " -
8.	Huda Orbului	- " -	- " -
9.	Coiba Mare	Greu accesibilă	- " -
10.	Coiba Mică	- " -	- " -
11.	Vârtoap	Rezervație speologică. Acces limitat	- " -

Datorită reliefului și condițiilor climatice specifice, agricultura are trăsături proprii:

-se cultivă mai ales cartof și secară, obligând astfel moșii să se deplaseze permanent la șes pentru a-și completa cele necesare hranei (porumb și grâu);

-creșterea animalelor a constituit pentru moși o sursă principală de existență, crescând un număr variabil de animale, ținându-le alternativ în anexele din gospodărie, în sezonul rece, iar în cel cald la "mutăturile" din munte. Această îndeletnicire în condițiile turismului rural ar putea lua o amploare deosebită. Pentru

moși lemnul pădurilor constituie un important mijloc de asigurare a celor necesare traiului. Prelucrarea lemnului trădează pe lângă spiritul practic și un simț rafinat pentru frumos a meșterilor moși din satele comunelor: Vidra,

Avram Iancu, Scărișoara și Gârda.

Categoriile de obiecte create sunt legate de ocupații și diferite aspecte ale vieții din gospodărie:

--obiecte de uz casnic: donițe, donicuțe, șustare, ciubărașe, butoiașe, blidare, tăvi, linguri, lăzi de zestre etc;

--obiecte pentru muncile casnice: furcă de tors, suveici, prisnele, vârtelniță, război de țesut etc;

--obiecte pentru munci agricole-pastorale: imblăcii, car, căruță, juguri etc;

--instrumente muzicale și de cult: fluiere, tulnice, rame, troițe etc;

Un alt domeniu de manifestare a creației artistice populare îl constituie arhitectura bisericilor din lemn, vechi (sec. XVII-XIX), remarcându-se cele din Vidra, Gârda, Arieșeni, toate monumente istorico-arhitectonice.

Bogăția folclorului și a altor aspecte etnografice sunt păstrate și valorificate în manifestări devenite tradiționale:

--festivalul de folclor "Cântecele Iancului" de la Câmpeni (iulie);
--Târgul de pe "Muntele Călineasa" (iulie);
--"Târgul de fete" de pe Muntele Găina (iulie).

OBIECTIVE TURISTICE ANTROPICE

Nr crt.	Denumirea obiectivului sau manifestării	Importanță, caracteristici, accesibilitate	Localizare
ELEMENTE ETNOFOLCLORICE ȘI ISTORICOARHITECTURALE			
1.	Biserica de lemn din Arieșeni	Monument istoric și arhitectonic. Ușor accesibil	Arieșeni
2.	Biserica de lemn din Gârda	- " -	Gârda
3.	Biserica de lemn din Vidra		Vidra
4.	Bustul lui Horia	Ușor accesibil	Albac
5.	Monumentul de la Fericeț	Accesibil	Horia
6.	Elemente de tehnică țărănească (mori, piue, vâltori) de pe valea Negrii și Lăzești	- " -	Vadu Moșilor
7.	Casa memorială și Muzeul Avram Iancu		Avram Iancu
8.	Târgul de fete de pe Muntele Găina (1486 m altit.)	Serbare pastoral-câmpenească. Greu accesibil	Avram Iancu
9.	Locurile istorice din orașul Câmpeni	Legate de Răscoala de la 1784 și Revoluția de la 1848-1849	Câmpeni
LOCURI DE AGREMENT			
1.	Pârțiile de schii și săniuțe de pe Dealul Poduri	Accesibile	Câmpeni
2.	Lacul de acumulare Mihoiești	Pe Arieș. Accesibil	Mihoiești
3.	Campingul Gârda	Sezonul cald	Gârda
4.	Complexul turistic Arieșeni	Permanent	Arieșeni
5.	Pârțiile de schii și săniuțe	Ușor accesibile. Sezonul rece	Arieșeni

2.2. Infrastructura generală și turistică

a) Căi de acces, puncte de plecare, mijloace de comunicație.

Accesul din regiunile înconjurătoare spre Țara Moșilor se poate face din mai multe direcții:

-de la Turda la Câmpeni, cu trenul "Mocănița" - 82 km și cu mașina pe DN-75-Turda-Câmpeni-Albac-Arieșeni-Pasul Vârtop (135km), el fiind axa turistică rutieră a Apusenilor și a Tării Moșilor;

-din Alba Iulia, pe DN 74, până la Câmpeni (80km);

-din Brad, pe DN 74 A, până la Câmpeni (54km); iar pe DJ 762, nemodernizat, până în comuna Avram Iancu (40km);

-din Huedin pe DJ 108, nemodernizat, greu accesibil, până în comuna Albac (80km);

-din Beiuș, pe DN 75, la Arieșeni (61km) și Câmpeni (101km);

-circulă autobuze spre Câmpeni din localitățile: Cluj Napoca (129km), Alba Iulia (80km), Deva (91km), Sibiu, Oradea, Arad, Timișoara;

-în afară de căile de acces de mai sus, se poate ajunge în zonă pe trasee turistice marcate care vin din zonele turistice învecinate: Padiș, Cabana Someșu Rece, Cabana Băișoara, valea Crișului Negru, valea Crișului Alb.

Turiștii ce vizitează Țara Moșilor utilizează rețeaua de drumuri edificată cu scop economic și strategic, care însă în marea ei majoritate se prezintă într-o stare avansată de uzură și deteriorare.

b) Posibilități de cazare, adăpost, alimentație și agrement.

Față de întinderea zonei, numărul mare de obiecte turistice, numărul tot mai mare de turiști, posibilitățile de cazare și adăpost sunt reduse și concentrate în lungul principalei artere de circulație (DN 75), ele îndeplinind cu precădere funcțiuni pentru turismul de tranzit și drumeție: hotel "Tulnic" (123 locuri) din Câmpeni, camping "Gârda" (20 locuri) și Popasul turistic Arieșeni (44 locuri), iar cabane nu există.

Unitățile de alimentație publică (restaurante, bufete) prezintă deficiențe sub aspectul mobilierului, veselei, curățeniei, aprovizionării, serviciilor prestate.

Dotările de agrement sunt reprezentate prin: un cinematograful, un teren sportiv, o pârtie de schi la Câmpeni, două pârtii de schi și săniuțe cu teleschii la Arieșeni.

Se constată nivelul mult scăzut al bazei materiale turistice față de potențialul turistic al

zonei ceea ce a influențat negativ atragerea fluxurilor de turiști.

c) Dotările auxiliare (servicii poștale, telecomunicații, asistență sanitară, schimb valutar, dotări edilitar-gospodărești etc.), sunt puține cu funcționalitate deficitară unele chiar lipsind.

2.3. Tipurile și formele de turism practicabile în țata moșilor

a) Turismul de circulație, de-a lungul DN 75 Câmpeni-Pasul Vârtop și pe DJ 762 Mihoiești-Avram Iancu. Aceasta presupune în viitor luarea unor măsuri care să urmărească satisfacerea necesităților turiștilor în tranzit, dar mai ales reținerea lor un timp cât mai îndelungat în zonă, transformând tranzitul turistic într-un turism de vizitare:

- desemnarea și delimitarea strictă a locurilor destinate campării;

- instalarea de panouri publicitare, difuzarea altor materiale de propagandă turistică în lungul traseelor de tranzit;

- reorganizarea rețelei comerciale, organizarea comerțului cu produse specifice Țării Moșilor;

- organizarea rețelei de gospodărie moșești care să poată oferi pensiune turiștilor.

b) Turismul de vizitare s-ar putea extinde și vitaliza prin numeroase combinații de trasee (mai scurte sau lungi, cu mijloace auto sau cu mersul pe jos etc.). Parcurgerea acestor trasee se poate realiza în 2-3 zile în funcție de activitățile cuprinse în programele turistice.

Numărul mic de vizitatori înregistrați la obiectivele importante (Câmpeni circa 12000/an, Casa memorială și Muzeul Avram Iancu circa 15.000/an, Peștera cu ghețar Scărișoara circa 10.000/an) și cel nesemnificativ la celelalte obiective turistice este o consecință și a gradului redus al amenajărilor. Astfel resurse valoroase ca ofertă turistică nu sunt valorificate prin atragerea și reținerea turiștilor un timp mai îndelungat în zonă.

c) Turismul de sejur, pentru odihnă, recreere și practicarea sporturilor de iarnă au posibilități la Arieșeni, Gârda, Casa de Piatră, Avram Iancu.

d) Drumeția de munte, un tip de turism specific Țării Moșilor mai ales în regiunea carstică a Munților Bihor, cu trasee marcate și nemarcate, dar cu lipsa cabanelor, suplinită în parte de existența gospodăriilor moșești la altitudine.

e) Pescuitul și vânătoarea sportivă, primul pe Arieș și afluenții săi.

f) Speosportul (turismul sportiv subteran) este susținut de "lumea subterană" foarte variată ca aspect și grad de accesibilitate. Peșterile uscate în marea lor majoritate sunt ușor accesibile (Lucia Mică și Mare, Poarta lui Ionel, Oilor, Peștera cu ghețar Scărișoara, Vârtop etc.) în schimb cele active și semiactive sunt greu accesibile necesitând un echipament adecvat (Huda Orbului, Dărnini, Coiba Mică și Mare etc.).

Tipurile de turism menționate nu sunt exclusive, ele pot să se suprapună, manifestându-se simultan în aceleași puncte sau areale turistice. În aceste situații este necesară cunoașterea interferențelor dintre diferitele tipuri de turism ceea ce ar conduce la o distribuire rațională a investițiilor care trebuie direcționate spre locuri cu activități multiple, ce realizează o ofertă turistică completă. Aceasta se poate realiza prin stabilirea funcțiilor turistice a principalelor localități și puncte turistice din Țara Moșilor.

2.4. Funcțiile turistice ale localităților și punctelor turistice.

Modalități de sporire a ofertei turistice.

O problemă fundamentală a constituit-o definirea funcțiilor turistice, o precizare clară a lor ne-a permis evaluarea corectă a necesităților de amenajare pentru vizitarea lor, pentru agrement etc.

ORASUL CÂMPENI are ca funcții turistice principale:

- tranzit turistic (situat la intersecția DN 75 cu DN 74, legături cu DN 1, DN 7 și DN 76);

- vizitarea de obiective turistice din oraș și împrejurimi;

- organizarea de acțiuni speciale cu caracter cultural-istoric, științific.

Amplificarea acestor funcții presupun sporirea ofertei turistice prin acțiuni în următoarele direcții:

I. Dezvoltarea bazei tehnico-materiale prin: modernizarea hotelului "Tulnic", diversificarea rețelei unităților de alimentație publică de categorie superioară cu mancaruri specifice zonei: balmoș, plăcinte cu brânză, clătite, frigărui, tocănițe la care să se adauge băuturi răcoritoare din fructe de pădure, flori de soc s.a., toate preparate pe plan local.

II. Diversificarea dotărilor de agrement (terenuri

de tenis de câmp, ștrand, sala de sport, iluminarea pârtiei de schi din Poduri, patinuar natural, casa de cultura, 2-3 terenuri de joacă pentru copii ș.a.).

III. Îmbunătățirea amenajărilor pentru vizitarea obiectivelor turistice: reorganizarea muzeului, amenajarea pivniței (1782) ș.a.

IV. Diversificarea acțiunilor turistice: înființarea unui Birou local de turism pentru Țara Moșilor, cu materiale publicitare, ghizi; realizarea de materiale publicitare și informative diverse: pliante, ilustrate, hărți, diapozitive, ghiduri turistice; organizarea de excursii de 1 zi la principalele obiective turistice din Țara Moșilor; ș.a.

COMUNA AVRAM IANCU are următoarele funcții turistice:

-vizitarea Casei memoriale și muzeul Avram Iancu și a expoziției etnografice;

-acțiuni speciale ocazionate de "Târgul de fete" de pe Muntele Găina;

-odihnă și recreere în perspectiva satului turistic.

Măsurile ce condiționează dezvoltarea funcțiilor turistice ar avea un caracter organizatoric ce nu necesită eforturi financiare mari:

I. Îmbunătățirea condițiilor de vizitare a muzeului (reparații, taxe, stand cu materiale publicitare ș.a.);

II. Revitalizarea vechilor tradiții ale târgului de pe Muntele Găina (dotări minime sanitare și Telecomunicații);

III. Organizarea satului turistic (cazări, pensiuni, ateliere ș.a.)

COMUNA GÂRDA are următoarele funcții turistice:

-situata pe DN75 are o importantă funcție de tranzit;

-cadrul natural deosebit, hinderlandul cu obiective turistice de valoare oferă condiții deosebite pentru odihnă, recreere la sfârșitul săptămânii și practicarea speosportului.

Pentru desfășurarea unei activități eficiente ar trebui:

I -construirea unui motel cu cca 50 locuri, cu restaurant și bar, ce poate fi amplasat chiar pe locul actualului popas turistic;

II. -Dotarea motelului cu un microbuz de teren pentru transportul turiștilor pe drumurile forestiere spre Peștera cu ghețar Scărișoara, pe Gârda Seacă la cătunul Casa de Piatră, s.a.

III. - Realizarea unor dotări pentru agrement : 2-3 terenuri de sport multifuncționale, o popicărie , 2-3 locuri de joacă pentru copii , închirieri de echipament sportiv și de pescuit, etc., și a unor acțiuni de divertisment (adunatul fânului, mersul cu vitele, participarea la obiceiurile de iarnă, expoziții cu lucruri de artizanat , etc.).

IV.-Organizare de excursii de 1 zi la obiectivele turistice reprezentative ale comunei, pe trasee marcate și nemarcate;

V.- Organizarea unei rețele de gospodării moțești pentru a găzdui turiști în sistemul turismului rural.

CĂTUNUL CASA DE PIATRĂ, pe valea Gârda Seacă, la 1000m altitudine, are următoarele funcții turistice:

- vizitarea obiectivelor turistice de pe teritoriul său ;

- cadrul natural de excepție conferă condiții pentru dezvoltarea turismului de sejur în gospodăriile populației;

- are o funcție de tranzit a turiștilor drumeți dinspre valea Arieșului spre zona Padiș-Cetățile Ponorului și invers.

În vederea dezvoltării funcțiilor de mai sus este necesar:

I.- Terminarea drumului pe Gârda Seacă până la cabana Padiș;

II.- Construirea unei cabane multifuncționale (forestieră-pastorală-turistică)

III.- Introducerea în circuitul turistic și amenajarea prin electrificare a Pesterii Vârtoș;

IV.- Amenajarea pentru vizitare a unor peșteri din apropiere (Coiba Mică , Coiba Mare , Oilor, Huda Orbului și altele)

V. -Amenajarea pentru turismul rural a unor gospodării model.

COM .ARIEȘENI are următoarele funcții turistice :

- turism de tranzit, ca punct de popas al turiștilor ce străbat DN75 - axa turistică a Țării Moșilor;

- funcția de dispersie a turiștilor spre valoroasele obiective turistice din Munții Bihor(Peștera Scărișoara, Peștera Vârtoș, Groapa Ruginoasă, Cetățile Ponorului, Platoul Padiș, culmea Bihariei, Avram Iancu, Muntele Găina, arcalul turistic de la izvoarele Crisului Negru etc.);

-turism sportiv prin practicarea sporturilor de iarnă.

Baza materială existentă nu corespunde

necesităților turistice, resurselor turistice ale localităților și așezării pe DN75. Potențialul turistic justifică realizarea unei stațiuni de munte plurifuncționale cu o dezvoltare etapizată și progresivă vizând următoarele direcții:

I -amenajarea pârtiilor existente cu instalații de transport pe cablu;

II -dezvoltarea în viitoarea "stațiune" a unei capacități de 5-600 locuri de cazare și alimentație publică;

III -la spațiile de mai sus se vor adăuga casele turistice analogate în gospodăriile moșilor, centru comunei urmând să fie declarat și omologat ca sat turistic;

IV -amenajarea unor dotări de agrement: terenuri de tenis și volei, bazine de înot, patinoar natural, locuri de picnic, puncte de închiriat materiale sportive etc;

V -luarea unor măsuri promoționale pentru lansarea localității pe piața turistică internă, la început ca sat turistic, apoi ca și stațiune de odihnă și sporturi de iarnă, pe măsura evoluției amenajărilor.

2.5. Trasee turistice în țara moșilor

Țara Moșilor ca zonă turistică este străbătută de două axe: una suprapusă peste DN75, cealaltă peste DJ72, respectiv pe Arieșul Mare și Arieșul Mic.

-Tr. A. CÂMPENI-GURA RÂULUI-AVRAM IANCU (drum județean nemodernizat, 26 km, DJ.762) Obiective turistice: Acumularea Mihoești, localitățile moșești de pe Arieșul Mic (Ponorel, Vidra, și Avram Iancu), rezervație paleontologică " Dealul cu melci ",cascada " Pișoia ", Casa memorială și muzeul Avram Iancu, Muntele Găina, culmea Bihariei etc. Principalele ramificații sunt:

-A1: Avram Iancu - Valea Vidrișoara - Muntele Găina (D.C. 92,8 km,nemodernizat)

-A2 Avram Iancu - Dealul Pietrelor -Muntele Găina-Hălmagiu (bandă albastră, 9 ore ,nerecomandabil iarna).

A3 Avram Iancu - Muntele Găina -vf. Bihor-Arieșeni (bandă roșie, 8 ore , nerecomandabil iarna).

A4 Avram Iancu- Iarba Rea-Gârda (nemarkat 15km)

Tr.B. CÂMPENI-ALBAC-GÂRDA-ARIEȘENI (DN75, 40 km) din el se desprind următoarele ramificații:

B1 Albac -Horea-pasul Ursoaia -Huedin (nemodernizat, 80 km)

B2 Gârda -valea Ordâncușa-sat Ghețar -Peștera cu ghețar Scărișoara (șosea forestieră, 18 km, iarna impracticabil)

B3 Gârda-valea Ordâncușei -'Moara lui Ivan'-Peștera cu Ghețar Scărișoara (bandă albastră , 9 km)

B4 Gârda-Munună -Peștera cu ghețar Scărișoara (cruce roșie, 5 km)

B5 Gârda-cătun Casa de Piatră- șesul Gârjii-cabana Padiș (triunghi albastru, 20 km)

B6 Arieșeni - 'La Turci'- Peștera cu ghețar Scărișoara (triunghi roșu, 10 km)

B7 Arieșeni- valea Cobleșului-cabana Padiș (triunghi roșu ,16 km)

B8 Arieșeni-valea Cobleșului-valea Galbenii-Poiana Florilor(triunghi galben ,13 km)

B9 Arieșeni-valea Crișului Negru- com. Băița (triunghi roșu, 20 km)

B10 Arieșeni-valea Steule- vf. Bihor-popasul turistic Arieșeni (nemarkat, 20 km, nerecomandat iarna)

B11 Arieșeni-cascada Vârciorog (nemarkat ,7 km)

3.Măsuri organizatorice și promoționale pentru turismul rural în țara moșilor.

a) Amenajări posibile care să susțină activitatea turistică

Intrarea moșilor în sistemul turistic rural trebuie să fie condiționată de un ansamblu de criterii, mai importante fiind :

-gospodăria respectivă să dețină un minim de confort și să mențină standardele de igienă stabilite;

-să respecte un "regulament turistic de organizare interioară";

-să dețină condițiile necesare pentru asigurarea " curei de lactate " și să poată asigura servirea cel puțin al micului dejun turiștilor cazați în gospodăria sa;

-să frecventeze și să absolve un curs de turism, organizat de instituții abilitate etc.

Forma turismului rural de tip " familial " în Țara Moșilor trebuie să vizeze mai ales sezonul estival și cel de iarnă. Într-o orientare rațională, avându-se în vedere gradul sporit de ocupare a familiei gazdă în muncile zilnice, în perioada de

început ar fi abordabile două variante pentru acest gen de turism :

I -cu servirea numai a micului dejun, ca obligație a gazdei.

II -cu pensiune extinsă și prepararea meselor de prânz și cină de către turiștii găzduiți, prin punerea la dispoziție de către gazdă a sursei de energie, ausensilelor de bucătărie și cu suplimentarea aprovizionării cu elemente din alte surse.

Una dintre soluțiile mai costisitoare o reprezintă Motelul Pensiune care să asigure servirea meselor și cazarea turiștilor, dar și pentru servirea altor turiști cazați în gospodăriile țărănești. Motelul ar putea primi și o funcție agrementală pretându-se zonei următoarele amenajări: baie de brad cu masaj, bazin mic simplu; teren: tenis, minifotbal, handbal, volei; club cu diverse jocuri. În cadrul acestei baze s-ar mai putea organiza:

-repartizarea și îndrumarea turiștilor spre gospodăriile gazdei;

-spectacole folclorice, seri distractive; călărie;

-excursii în grup, plimbări cu atelaje hipo etc.

Ca amenajări complementare care să susțină activitatea turistică din zonă s-ar preta:

-micropăstrăvăria (pentru aprovizionarea cu pește dar și pentru pescuit contra cost) ar găsi locuri bune de amenajare pe: Arieșul Mic, Valea Negrii, Valea Albacului, Valea Gârde Lucii, Valea Cobleșului, dar și în lungul Arieșului Mare;

-microferma proiectată ca o gospodărie model cu locuință pentru o familie de îngrijitori de animale, 2-3 camere pentru turiști;

-stâna turistică, amplasată într-o zonă pitorească. Caracterul "turistic" al acestor stări este dat de necesitatea deplasării pe jos a turiștilor, pe un traseu din natură, vizitarea unor ferme specifice de creștere a animalelor, posibilitatea unor degustări fregale din producția de stână (caș, urdă, jintiță, zer, balmoș, lapte dulce, lapte acru ș.a.), contra cost și la prețuri stabilite și comunicate turiștilor. Aceste stâni trebuie să fie organizate prin convenții cu proprietarii dinainte, nu orice stână putând îndeplini și condiția turistică. Prin amenajări și modernizări s-ar preta pentru așa ceva unele stâni de la poalele vf. Găina (1486 m) pe platoul carstic Ocoale-Scărișoara în pasul Vârtop (în imediata apropiere a DN75)

b) Rezerve ale potențialului montan valorificabile în turism.

-extinderea plantațiilor de pomi fructiferi(măr, prun, mai ales); valorificarea potențialului natural al pădurilor și pajiștilor în fructe de pădure(afinișul, fragul, zmeurul, murul, coarnele, măceșele, alunele)

-ciupercile intră în alimentația tradițională moțească, de altfel fiind deosebit de solicitate într-o alimentație de tip naturist. Apreciem că adunatul ciupercilor(hribul, ciuperca de câmp, râșcovul, gălbiorul, vinețeaua), dar mai ales cultura lor ar putea deveni o ocupație rentabilă, având la îndemână și mari cantități de gunoi natural din gospodăria anexă.

-plantele medicinale din Țara Moșilor(podbal, iarba șarpelui, sconișul, păpădia ,s.a.) prin băi, infuzii ,împachetări, decocturi, ceaiuri, etc. au o importanță deosebită, dar până acum sunt insuficient valorificate;

-legat de dezvoltarea turismului rural în Țara Moșilor,artizanatul are un rol și valențe deosebite. O parte dintre obiectele pe care noțiunea de 'artizanat' le presupune sunt simbolice sau reproductiv, iar altele au și caracter funcțional. Dintre ele se remarcă: țesăturile din lână (covoare, cergi, dimii, sumane); obiectele de cojocărit, obiecte din lemn create prin creșterea sau pirogravarea artificială a lemnului (doniți, ciubărașe, ploști, lăzi de zestre, juguri, cruci), fluiere, tulnice, s.a. În comunele Avram Iancu, Vidra, Scărișoara, Gârda se poate amplifica munca la domiciliu pentru realizarea de obiecte din lemn cu caracter ornamental funcțional.

- o atenție deosebită trebuie acordată albinăritului, turiștii putând beneficia și de o cură cu produse apicole (miere, propolis, lăptișor de matcă, etc.).

Organizarea satelor turistice

Din practica internațională (Elveția, Austria, Franța) putem adopta o serie de modalități de organizare a turismului rural și de funcționare în această direcție a satelor turistice. Pe lângă cadrul organizatoric și funcțional, trebuie creat și cadrul juridic. O organizare care s-ar preta zonei noastre ar trebui să aibă următoarea structură și funcționalitate: I.-De această activitate ar trebui să răspundă un salariat al primăriei și un Comitet de inițiativă

ca organ consultativ format din reprezentanți ai : administrației locale, personalul didactic și medico-sanitar, locuitori ai satelor respective. Comitetul se poate constitui ca Birou de turism pe lângă Primărie ,întreținând legătura atât cu organele și instituțiile care concură la desfășurarea activității de turism, cât și cu agenții economici care participă la activitatea de turism în zonă.

II.-Amenajarea gospodăriilor și dotarea lor pentru a primi turiști se poate face cu forțe proprii (ale fiecărui gospodar) sau prin acordarea de credite bancare în condiții avantajoase, cu reducerea impozitării pe primii 5 ani.Acțiunea de omologare a gospodăriilor și de Încadrare a lor În anumite categorii de confort se va face după normativele emise de Ministerul Turismului.

III.-În domeniul informației și orientării turistice se impune:amenajarea unui sediu pentru Biroul de turism; instalarea unor panouri indicatoare la punctele principale de acces în localitate cu informații generale; montarea unui panou cu planul localității și împrejurimilor cu principalele obiective turistice, trasee, localizarea gospodăriilor găzduitoare; aplicarea de semne distincte pe toate casele omologate pentru cazarea turiștilor; marcarea traseelor turistice; panouri de anunțarea evenimentelor culturale, sportive, etno-folclorice, etc; elaborarea de pliante cu imagini și informații turistice despre localitate și împrejurimi, etc.

IV.-În domeniul primirii turiștilor se impune: inițierea în această direcție a populației; constituirea unei echipe permanente de ghizi voluntari (elevi, studenți-de preferință cunoscători a unei limbi străine) pentru primirea și însoțirea grupurilor de turiști; apoi organizarea unor manifestări artistice populare (taraf, dansatori) la sosire și plecare ș.a.

V.-În domeniul cazării turiștilor se impune: asigurarea și omologarea bazei de cazare turistică, pe baze contractuale în conformitate cu prevederile legale; fișele gospodăriilor vor fi expuse la ccentrul de primire pentru ca turiștii să-și poată alege gazda; casele de cazare vor trebui să fie aspectoase, cu arhitectură tradițională locală, cu camere spațioase, cu mobilier adecvat; crearea posibilităților de dormit în fânare, colibe, șuri, case de vară.

VI.-În domeniul igienei și întreținerii

gospodăriei e necesară acțiunea să vizeze: menținerea în perfectă stare de curățenie a camerelor turiștilor, dar și a restului gospodăriei (văruire, vopsit, dezinfectare, dezinsectizare și deratizare); gazdele în sezon vor asigura zilnic curățenia camerelor; la schimbarea seriilor de turiști e necesară o curățenie generală; executarea unor lucrări de reparații În gospodărie (garduri, șoproane, pavaje, poteci etc.); amenajarea în gospodărie a grădinilor cu flori, livezi cu pomi fructiferi, pajiști, locuri de odihnă și luarea mesei în natură etc.

VII.-La grupurile mai mari de turiști Comitetul turistic trebuie să inițieze un program minim reprezentând: vizite și excursii, participări la serbări populare, șezători, târguri etc. Aceste programe vor fi aduse la cunoștința turiștilor prin afișe, fotomontaje etc.

VIII.-În domeniul circulației turistice Comitetul turistic trebuie să cunoască: numărul de turiști care vor veni în localitate pentru sejur (sex ,vârstă, profesie, stare civilă etc.) și durata sejurului lor.

IX.-În domeniul ofertei de cazare turistică Comitetul trebuie să cunoască:formele de cazare existente; numărul de locuri disponibile; gradul de utilizare a fondului de cazare existent; posibilitățile de extindere a spațiului turistic de cazare; opțiunile turiștilor pentru diverse forme de cazare; posibilitățile de îmbunătățire a gradului de confort; posibilitățile de utilizare și a altor forme de cazare, ca urmare a preferințelor manifestate de turiști; ș.a.

X.-în sfera agrementului Comitetul turistic trebuie:

- să organizeze participarea turiștilor la programele folclorice și de altă natură;
- să proiecteze un program care să ocupe îtgul timp disponibil al turiștilor de comun acord cu obțiunile și interesele lor: artistice (hore, șezători, clăci, baluri etc.), sportive (drumeții, sporturi de iarnă, echitație, speosport, alpinism etc.),civice, religioase (botezuri, nunți, hramuri și pelerinaje etc.).

Modalități de asigurare a alimentației turiștilor în satele turistice

Alimentația turiștilor în satele turistice poate fi soluționată prin:

I.Asigurarea pensiunii complete sau

demipensiune (1-2 mese pe zi), de către gazda la care sunt cazați.

II. Asigurarea servirii mesei mai multor turiști (cazați separat) la una din gospodării.

III. Punerea la dispoziția turiștilor a bucătăriei gazdei, pentru a-și pregăti singuri mâncarea.

IV. Asigurarea mesei prin unitățile rețelei locale de alimentație publică.

V. În cazurile I și II este indicat ca gazda să stabilească zilnic meniul, de comun acord cu turiștii, mulți dintre ei ar accepta cu plăcere să încerce preparatele culinare cu specific local tradițional.

VI. Asigurarea unei curățeni deosebite la locul de pregătire a alimentelor, de servire a mesei, a vaselor de bucătărie și a vaselor de masă.

VII. Turiștii care preferă să-și pregătească singuri hrana în bucătăria locuinței în care sunt cazați; să poată beneficia, la cerere și contra cost, de unele servicii oferite de gazdă: alimente, ajutor la pregătirea mesei și spălarea vaselor etc.

Forme de promovare a turismului rural din Țara Moșilor

Măsurile promoționale luate până acum nu se indică la nivelul potențialului turistic al Țării Moșilor. De aceea intensificarea turismului rural în zonă impune în viitor:

I. Organizarea unui Birou de Turism, cu sediul la Câmpeni, care să coordoneze întreaga activitate turistică din zonă.

II. Apelarea la activitatea benevolă a așa-zișilor "sufletești" ai turismului, organizându-se pe plan local asociații pentru turism și protecția resurselor sale sau cercuri de drumeție și turism.

III. Este necesară lărgirea nomenclatorului clasic de funcții turistice cu cea de "animator" (care antrenează turiștii în diverse acțiuni, contribuind la crearea unei ambianțe plăcute) dar și cea de ghid de munte.

IV. Dezvoltarea și dizersificarea comerțului specific cu produse reprezentative zonei, eliminând orice forme neautentice. Fondul de masă trebuind să cuprindă în principal trei grupe de produse:

-obiecte de amintiri și cadouri caracteristice Țării Moșilor: oglinzi cu rame sculptate, tăvi, fluier, tulpice mici, brelocuri, machete a unor biserică din lemn, semne de carte, broderii, ștergere, opincuțe ș.a. pe care să fie fixată o emblemă a Țării Moșilor;

-produse alimentare specifice zonei, dulciuri tradiționale, fructe proaspete, sucuri și dulceață din fructe de pădure etc;

-materiale documentare referitoare la Țara Moșilor și la obiectivele sale turistice: cărți de istorie, literatură și știință, albume, vederi, pliante, timbre, diapozitive, hărți, ghiduri, casete video etc., pe acestea urmând a se trece însemnele proprii locului (marca Țării Moșilor, denumirea obiectivului etc.).

V. Declanșarea unei susținute propagande de publicitate turistică, pentru cunoașterea potențialului turistic al Țării Moșilor, prin:

-invitarea în zonă a reprezentanților radioului, televiziunii, a publicațiilor de specialitate (România pitorească, Autoturism) și a altora cu tiraje mari cărora să li se prezinte obiectivele turistice, serviciile oferite, programele turistice);

-editarea de pliante, fluturași, afișe ce vor fi expuse în zonă și în județele învecinate; editarea unui ghid turistic al Țării Moșilor;

-executarea și plasarea de planouri indicatoare, pe drumurile ce străbat Țara Moșilor, cu informații turistice utile;

-realizarea unor filme publicitare despre Țara Moșilor difuzate în țară și străinătate etc.

Ideea turismului rural, în formele anunțate în lucrare reprezintă pentru Țara Moșilor o șansa în dezvoltarea ei. Rămâne indiscutabilă necesitatea experimentărilor și modelărilor prealabile, a realizării unor unități pilot (etalon) în vederea găsirii formelor și nuanțelor celor mai adecvate pentru condițiile concrete ale Țării Moșilor și numai confruntarea cu practica va putea stabili variantele optime. Acest proces de edificare și generalizare presupune o limită durată în timp, măsurabilă în 8-10 ani, timp în care au loc acumulări și cristalizări în formele de concepție, educație și instruire socială.

BIBLIOGRAFIE

1. Berbecaru, I.; Botez, M.: Teoria și practica amenajării turistice, Edit. Sport-Turism, București, 1977
2. Bleahu, M.; Bodea, S.: Munții Bihor-Vlădeasa, Edit. Sport-Turism, București, 1981.
3. Cocean, Pompei: Geografia turismului, Edit. Carro, București, 1996.